

სალომე ომიადე
Salome Omiadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
ჰუმანიტაჲ მეცნიეებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

მაკროკონცეპტი „ნათესავი“ ქართულ
ლინგვოკულტურაში
The Macro-concept “Relative” in the Georgian
Linguoculture

საკვანძო სიტყვები: ქართული ლინგვოკულტურული სივრცე, „ნათესავის“
კონცეპტური სტრუქტურა, ნათესაობის აღმნიშვნელი ზოგადი ტერმინები
Key words: The Georgian linguocultural space, the conceptual structure of “relative”,
general kinship terms.

The contemporary culturological and linguoculturological approach to a concept, above all, considers the latter as a component of spiritual values. This proves a change in the paradigm of humanitarian sciences, as a result of which, the systemic-structural paradigm dominant in the past century has been replaced by the anthropocentric paradigm.

Kinship terms pertain to one of the most ancient lexical layers. They are of utmost importance for the description of the linguocultural space of the Georgian language, because they comprise the key lexical fund of the language.

The most ancient literary monument which has reached our times contains lexemes denoting concrete kinship terms (over ten terms denoting blood relationship and also relatives acquired as a result of marriage) as well as general terms denoting kinship – close relations and family members „სახლი“ /saxli/ “house”, „სახლეული“ /saxleuli/ “family” and more general compound term „თესლ-ტომი“ /tesl-tomi/ “clan/kin”, the components of which are found independently in the old Georgian texts. The kinship terms used in “The Martyrdom of the Holy Queen Shushanik” are: „დედა“ /deda/ “mother”, „მამა“ /mama/ “father”, „შვილი“ /švili/ “child”, „ძე“ /ze/ “son”, „ასული“ /asuli/ “daughter”, „და“ /da/ “sister”, „ძმა“ /zma/ “brother”, „ცოლი“ /coli/ “wife”, „ქმარი“ /kmari/ “husband”, „მაზლი“ /mazli/ “husband’s brother”, „ძმის ცოლი“ /zmis coli/ “brother’s wife” (a simple term „სძალი“ (> რძალი) /szali, >rzali/ “sister-in-law” is also given in the text, but in this case it does not mean “brother’s wife”). These terms reflect the relations owidspread in the given epoch and prove that the system of kinship and corresponding terms have remained almost the same for sixteen centuries.

It is difficult for an ordinary speaker of a language to assess the morphological-syntactic capacity of the language. However, the richness of the vocabulary is easy to notice. Despite this fact, in the contemporary Georgian discourse (mostly in urban speech), under the influence of foreign languages, the terms „მამიდა“ /mamida/ “father’s sister” and „ბიცოლა“ /bicola/ “uncle’s wife” have become quite rare. These terms are usually replaced by „დეიდა“ /deida/ “aunt” in the forms of address as well as in the contexts referring to concrete persons. Frequently, „მამიდა“ /mamida/ “father’s sister”, „ბიცოლა“ /bicola/ “uncle’s wife” and „დეიდა“ /deida/ “mother’s sister” are substituted by corresponding anthroponyms. These changes, which seem harmless at a glance, may lead to significant changes in the social relationships (and, correspondingly, mental structures) as well as the language itself.

Depreciation of cultural traditions causes a significant change in the system of values. This, in its turn, is reflected on the language and discourse. If we try to define our cultural identity, we should have certain knowledge of other cultures as well. Similarly, we cannot feel the uniqueness of our mother tongue without comparing it with other languages. Therefore, recent scholarly literature has offered numerous papers reflecting the outcomes of typological research of kinship terms.

The lexeme „ნათესავი“ /natesavi/ “relative” has been selected as a linguocultural macro-concept due to its frequent use at every stage of development of the Georgian language because this unit has a stable semantic nucleus in Old and New Georgian.

The word „ნათესავი“ /natesavi/ “relative”, as a macro-concept, embraces all kinds of relationships; as a hyperonym it includes the entire system of kinship terms, and, as a concept, it is a member of a large synonymic set.

The above-mentioned term (the very stem of the word) denotes the following lexicosemantic elements of the conceptual structure of “relation”: origin from a common source (procreation, division), spatial closeness, possession, emotional attitude (love, affection).

თანამედროვე კულტუროლოგიური და ლინგვოკულტუროლოგიური მიდგომა კონცეპტისადმი, უწინარეს ყოვლისა, სულიერი ღირებულების ცნებად მიიჩნევს მას, რაც ერთხელ კიდევ ადასტურებს ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა პარადიგმის მორიგ ცვლას, რომლის შედეგადაც გასული საუკუნის დასაწყისში გაბატონებული სისტემურ-სტრუქტურული პარადიგმის ადგილი ანთროპოცენტრულმა პარადიგმამ დაიკავა.

ნათესაობის აღმნიშვნელი სიტყვები ერთ-ერთ უძველეს ლექსიკურ ფენას მიეკუთვნება და მათ, როგორც ენის ძირითადი ლექსიკური ფონდის შემადგენლებს, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ქართული ლინგვოკულტურული სივრცის დასახასიათებლად.

ჩვენამდე მოღწეულ პირველსავე ლიტერატურულ ძეგლში გვხვდება როგორც კონკრეტულ ნათესაურ დამოკიდებულებათა სახელმძღვანელო ლექსემები (სისხლით ნათესავისა და ქორწინების გზით შექმნილი ნათესავის აღმნიშვნელი ათზე მეტი ერთეული), ასევე ზოგადი ნათესაობის აღმნიშვნელი სიტყვები – ახლო ნათესავთა გამაერთიანებელი, ოჯახისა და ოჯახის წევრთა სახელმძღვანელო ლექსემები „სახლი“, „სახლეული“ და უფრო ფართო მნიშვნელობის კომპოზიტი „თესლ-გომი“, რომლის თითოეული კომპონენტი დამოუკიდებლადაც ხშირად დასტურდება ძველ ქართულ ტექსტებში ზოგადი ნათესაობის ცნების აღსანიშნავად. „შუშანიკის წამებაში“ გამოყენებული ნათესაობის აღმნიშვნელი სიტყვები – „დედა“, „მამა“, „შვილი“, „ძე“, „ასული“, „და“, „ძმა“, „ცოლი“, „ქმარი“, „მაზლი“, „ძმის ცოლი“ (ტექსტში ასევე დასტურდება მარტივი ტერმინი „სძალი“ (> რძალი), თუმცა არა „ძმის ცოლის“ მნიშვნელობით) – ასახავენ იმდროინდელ ფაქტობრივ ნათესაურ ურთიერთობებს და ადასტურებენ იმას, რომ ნათესაურ კავშირთა და შესაბამის ტერმინთა სისტემა მეთექვსმეტე ასწლეულია თითქმის არ შეცვლილა.

ენის რიგითი მატარებლისათვის რომელიმე ენის მორფოლოგიურ-სინტაქსურ შესაძლებლობათა შეფასება თუ რთულია, ლექსიკური მარაგის სიმდიდრე შედარებით ადვილი შესაგრძნობია. მიუხედავად ამისა, თანამედროვე ქართულ დისკურსში (უმეტესად ქალაქურ მეტყველებაში), უცხო ენათა

გავლენით, სულ უფრო იშვიათად გვხვდება ნათესაობის ტერმინები „მამიდა“ და „ბიცოლა“, რომელთა ნაცვლადაც „დეიდაა“ გამოყენებული როგორც მიმართვის შემთხვევებში, ასევე აღნიშნულ პირთა დაუსწრებელ კონტექსტებში. არცთუ იშვიათად „მამიდაც“, „ბიცოლაც“ და „დეიდაც“ შესაბამისი ანთროპონიმებითაა ჩანაცვლებული. ამგვარ, ერთი შეხედვით, უწყინარ ცვლილებებს მნიშვნელოვანი ძვრების გამოწვევა შეუძლია როგორც სოციალურ ურთიერთობებში (შესაბამისად, მენტალურ სტრუქტურებში), ასევე ენაში.

კულტურული ტრადიციის გაუფასურება ღირებულებათა სისტემის ცვლილებებს იწვევს, რაც, თავის მხრივ, ნებისმიერ ენასა და ამ ენის განმახორციელებელ დისკურსზეც აისახება. როცა ვცდილობთ გავერკვიოთ ჩვენს კულტურულ იდენტობაში, გვერდს ვერ ავუვლით სხვა კულტურათა შესახებ ცოდნას ისევე, როგორც დედაენის უნიკალურობას ვერ ვიგრძნობთ სხვა ენასთან შედარების გარეშე. სწორედ ამიტომ სამეცნიერო ლიტერატურაში სულ უფრო იზრდება იმ ნაშრომთა რიცხვი, რომლებშიც ნათესაობის სისტემათა ტიპოლოგიური კვლევის შედეგებია წარმოდგენილი.

ლექსემა „ნათესავი“ ლინგვოკულტურული მაკროკონცეპტის სახელად შევარჩიეთ როგორც ხშირი ხმარების სიტყვა ქართული ენის განვითარების ყველა ეტაპზე და როგორც მკვიდრი სემანტიკური ბირთვის მქონე ერთეული ძველი ქართულიდან თანამედროვემდე.

ქართულ საენათმეცნიერო ლიტერატურაში საყოველთაოდ გაზიარებულია **ნათესავის** თეს- ძირთან დაკავშირება: „*თეს- ძირი და მისგან ნაწარმოები პირიელი და უპირო ფორმები წერილობით დამონმებულია ქართულში V საუკუნიდან: თესვასა მას მისსა რომელიმე დავარდა გზასა ზედა (მთ. 13, 4 X); გამოვიდა მთესვარი თესვად (მთ. 13, 3 X); არა ხთესვენ არცა მკიან... და ღმერთი ხზრდის მათ (ლ. 12, 24 X). აქედანვეა თეს- ძირისაგან ნაწარმოები არსებითი სახელი, წარმოშობით მიმღეობა, – თეს-ღ-ი, აგრეთვე – ნა-თეს-ავ-ი*“ (გიგინეიშვილი, 2016, გვ. 193). ლექსემა **თესლი**, რომელიც, როგორც ზემოთ ითქვა, ცალკეც და კომპოზიტის ნაწილადაც („თესლ-ტომი“) ნათესაობის უძველესი აღმნიშვნელია. ძველი ტექსტების ანალიზი ცხადყოფს, რომ არც **ნათესავისა** და არც **თესლისათვის** ადამიანთა შორის სისხლისმიერი კავშირის აღნიშვნა ერთადერთი სემანტიკური ფუნქცია არ ყოფილა. თუმცა ყველა ის მნიშვნელობა, რომლებსაც დასახელებული ლექსემები გამოხატავენ (მონათესავე (/მსგავსი), მოდგმა, ჩამომავლობა, თაობა, გვარი, ტომი, ხალხი; სათესური, მარცვალი, გამრავლების ორგანო, ნაყოფი, ნაშობი, მემკვიდრე, ტომი, ჯიში, მოდგმა), ერთიანდება იმ სემანტიკური ბირთვის ირგვლივ, რომელიც საერთო საწყისიდან მომდინარეობას აღნიშნავს: ნათესავი – ერთი თესლიდან (მცენარის გამრავლების ორგანოდან, – სწორედ ეს მნიშვნელობაა წამყვანი ძველ ქართულში) წარმოშობილი; თესლი – თავისნაირის წარმომშობი (მდრ. „*თესლი ნაყოფის მშობელი (1,11 დაბად.)*“ (ორბელიანი, 1928, გვ. 139).

„ნათესავის“ კონცეპტური სტრუქტურა, გარდა საერთო წარმომავლობისა, **სიახლოვეს** გულისხმობს, რაც, თავის მხრივ, სხვადასხვაგვარად არის მანიფესტირებული მისი სინონიმური რიგის სახელებში.

ძველად, როდესაც ნათესავები შემოსაზღვრულ ტერიტორიაზე კომპაქტურად სახლდებოდნენ, სიახლოვე პირდაპირი მნიშვნელობით გაიგებოდა, სივრცითი პარამეტრი იყო. აღნიშნულს ცხადყოფს ერთი მორფოლოგიური ყალიბით ნაწარმოები ლექსემები **მახლობელი** და **მეზობელი**. ამასვე მოწმობს ხალხური ანდაზა „კარგ ნათესავს ცუდი მეზობელი სჯობიაო“, რომელშიც ის მოგვიანო ვითარებაა ასახული, როდესაც ნათესავებმა ერთმანეთისაგან მოშორებით დაიწყეს ცხოვრება. თანამედროვე ქართულში **მახლობელი** იშვიათად იხმარება, მის ნაცვლად **ახლობელი** გამოიყენება, რომელიც, ნათესაურთან ერთად, მეგობრული ურთიერთობით დაკავშირებულ პირსაც აღნიშნავს. ამდენად, ფიზიკური სიახლოვე სულიერი სიახლოვით არის ჩანაცვლებული, რაც არ მომხდარა **მეზობლის** შემთხვევაში, რომლის დღევანდელი მნიშვნელობა კვლავ 'მახლობლად მცხოვრებია'.

ადამიანისა და ფიზიკური სივრცის პრობლემა ადამიანის მიერ გარემოს წვდომით იწყება, რასაც წინ უსწრებდა საკუთარი თავის შეცნობა. აქედან გამომდინარე, სავსებით ლოგიკურია, რომ კულტურის კოდებს შორის ანთროპომორფულ კოდს ყველაზე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. ადამიანი ფიზიკური სხეულის ერთგვარ გაგრძელებად მიიჩნევს სივრცის გარკვეულ მონაკვეთს, ამიტომაც სხეულივით საკუთრად მიაჩნია იგი.

უძველესი დროიდან სივრცის საზომი უნივერსალური ერთეულები სხეულის ნაწილები ყოფილა. ამასვე მოწმობს სივრცის საზომთა სისტემა ძველ ქართულში, რომლის შემადგენლებია: ბიჯი / ნაბიჯი, გოჯი, გოჯეული, თითი, მტკაველი, მხარი, წყრთა, ციდა. დღესაც არაერთ ანთროპომორფულ მეტაფორულ სიტყვასა თუ შესიტყვებას ვხვდებით ქართულ დისკურსში, რომელთა მიხედვითაც შეგვიძლია ვთქვათ, რომ თანამედროვე ქართველის კოგნიტიურ ცნობიერებაში კვლავ აქტუალურია ზოგადი სივრცის საზომად პირადი სივრცის გამოყენება. სიახლოვის ამგვარი აღმნიშვნელებია: თვალწინ, ცხვირწინ, ყურის ძირში, ერთ ნაბიჯზე (ერთი ფეხის გადადგმაზე), ორ ნაბიჯზე, ხელის განვდენაზე (ერთი ხელის განვდენაზე) და სხვ.

სივრცითი ორიენტაცია ემყარება არა მხოლოდ სივრცითს წარმოდგენებს, არამედ სივრცითს ქცევასაც, რომელიც, თავის მხრივ, გულისხმობს გარემოში სენსომოტორულ აქტივობასა და პირთაშორისი ურთიერთობისას სივრცით სარგებლობის პირობებს. ეს პირობები და წესები, რომლებსაც პროქსემიკა შეისწავლის, ყოველ ენობრივ ერთობაში განსხვავებულია. განსხვავებულია სახელდობრ პირადი სივრცის კონკრეტული პარამეტრები, თუმცა სიახლოვესთან დაკავშირებული ორი ზონის – ინტიმური და საკუთარი სივრცეების – არსებობა ნებისმიერი საზოგადოებისათვის რელევანტურია. ადამიანი სწორედ ამ სივრცეებს უფრთხილდება და იცავს ყველაზე მეტად, როგორც

თავისი სხეულის მყოფობის ადგილსა და მის უშუალო გაგრძელებას, როგორც ერთპიროვნულ საკუთრებას.

ნათესავის კონცეპტურ სტრუქტურაში სიახლოვის ობიექტივაცია, გარდა იმავე ფუძის მქონე სახელებისა: მ-ახლო-ბ-ელ-ი / **ახლო-ბ-ელ-ი**; მსაზღვრელები **ახლო (ახლო** ნათესავი / მეგობარი); უ-ახლო-ეს-ი (უახლოესი ნათესავი / მეგობარი), ხდება კონკრეტული საცხოვრებელი სივრცის სახელმძღვანელო ლექსემათაგან წარმოქმნილი სიტყვებით: **სახლ-ეულ-ი** (მდრ. სახლის კაცნი – 'ოჯახი'); **შინა-ურ-ი**; **კომლ-ეულ-ი** („საერთო კუამლი“, როგორც ერთი კვამლის ირგვლივ გაერთიანებული საცხოვრისი თავისი მცხოვრებლებით); **ოჯახობა** (თურქ.) და მისთ., რომლებიც ნათესავთა წრეს მეტად შემოსაზღვრავენ და ერთად მცხოვრებ უახლოეს ნათესავებს – მშობლებს, შვილებს, შვილიშვილებს – აღნიშნავენ.

სიახლოვე ვერბალიზებულია ადამიანის სხეულის ნაწილთა, როგორც ყველაზე მეტად ახლომდებარეთა, მეტაფორიზაციითაც. აღნიშნული მოვლენა ენობრივი უნივერსალიაა, რასაც საფუძვლად უდევს სივრცის დანაწევრების ის საყოველთაო მოდელი, რომელზედაც ზემოთ ვისაუბრეთ. ნათესაობის აღმნიშვნელ სემანტიკურ ველში სომატონიმების მონაწილეობას ეძღვნება თ. სუხიშვილის სადისერტაციო ნაშრომი „სომატური სახელები ნათესაობის აღნიშვნის ფუნქციით ძველი ბერძნულისა და ქართულის მიხედვით“, რომელშიც ძირითადად განხილულია ლექსემები **თესლი, სისხლი, ხორცი, ძვალი, გული, ღვიძლი** და, სხვა მნიშვნელოვან დასკვნებთან ერთად, მიღებულია სიახლოვესთან დაკავშირებული შემდეგი დებულება: „ქართულ ენაში ახლობლობის (ნათესაობის) სემანტიკით სომატური სახელების არჩევითობას ახლობლობის (ნათესაობის) ხარისხი განსაზღვრავს. ახლობლობის (ნათესაობის) სემანტიკით გამოიყენება როგორც შინაგანი, ისე გარეგანი ორგანოების (სხეულის ნაწილების) აღმნიშვნელი სახელები; იმ განსხვავებით, რომ შინაგანი ორგანოების აღმნიშვნელი სახელები: ღვიძლი, სისხლი, ხორცი, გული – ძალიან ახლობელს, განსაკუთრებით ძვირფას ადამიანს მიემართება, ხოლო გარეგანი ორგანოების (სხეულის ნაწილების) აღმნიშვნელი სახელები (გვერდი, ფეხი, ბარძაყი...) – შორეულ ნათესავებს, არცთუ ახლობლებს“ (სუხიშვილი, 2010, გვ. 265).

სომატონიმთაგან ზოგადი ნათესაობის აღმნიშვნელად გამოიყენება **თესლი**, რომელიც ძირითადად ძველ ქართულში დასტურდება, ახალში მას არქაულობის ელფერი აქვს, დიალექტებში კი ჯერ ისევ იხმარება გენეტიკური ნათესაობის გამოსახატავად. ასევე ზოგადი ნათესაობის გამომხატველია სომატონიმ **თავისაგან** მომდინარე **თესი**, მაგრამ აქ განსხვავებას ქმნის ის გარემოება, რომ ნათესაობის აღმნიშვნელ ველში **თავი** სომატონიმად აღარ გაიგება, იგი კუთვნილებით ნაცვალსახელად ქცევის შემდეგ, როგორც კუთვნილების გამომხატველი ლექსემა, ისე გადადის ჩვენ მიერ განსახილველ ჯგუფში. „ძველი ქართული ფორმა თესი ორი მნიშვნელობით არის წარმოდგენილი: 1. „თავისი“ და 2. „ახლობელი“, „ნათესავი“, „თავისიანი“. პირვე-

ლისაგან არის განვითარებული მეორე მნიშვნელობა... სამუაღ ქართულში ეს ორი მნიშვნელობა ფონემურად განსხვავებულად გაფორმდა: თავისი და თვისი. ეს უკანასკნელი დამკვიდრდა „მახლობლის“, „თავისიანის“ მნიშვნელობით“ (გიგინეიშვილი, 2016, გვ. 197).

სიახლოვის სემანტიკა, თავის მხრივ, **საკუთრების** სემანტიკასთან გადაიკვეთება. ნათესავის აღმნიშვნელთა ერთ ჯგუფს სწორედ კუთვნილებით ნაცვალსახელთაგან ნაწარმოები სიტყვები ქმნის – **თვისი, თვისტომი, თავისიანი, ჩემული, შენული, მათული, ჩემიანი, შენიანი, მისიანი, ჩვენიანი, თქვენიანი, (ი/ა)მათიანი**, თანამედროვე ქართულში: **ჩემები, შენები, ჩვენები, თქვენები**, რომელთაგან **ჩემები და ჩვენები** განსაკუთრებით ხშირად სარეკლამო დისკურსში გვხვდება, როგორც ნდობის აღმძვრელი ექსპრესივები. ამგვარად ნაწარმოებ ლექსემათა რაოდენობა გაიზრდება, თუ დიალექტურ მონაცემებსაც დავიმონებთ: **ჩემობა, შენობა, თქვენობა** (ხევს.); **ჩემობილი** (ფშ., ხევს.), **თავისა** (ხევს.); **ჩვენებიანი, თქვენებიანი** (კახ.) და სხვ. ენის განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე გაჩენილ ამ ერთეულებს ისიც აერთიანებს, რომ ნათესავსაც აღნიშნავენ და ახლობელსაც ისევე, როგორც მაკროკონცეპტ „ნათესავის“ ნომინაციურ ველში შემავალი სხვა სახელები (მდრ. შინაური, ახლობელი).

სიახლოვე და საკუთრება გარკვეულ ემოციურ მიმართებებს ბადებს. პირადი სივრცე არა მხოლოდ ადამიანის ფიზიკურ სხეულს, შინაგან სამყაროსა და მის ახლოს არსებულ სივრცითს მონაკვეთს გულისხმობს, არამედ იმ პირებსაც, რომლებსაც ამ სივრცის საზღვრებში შეღწევის უფლება აქვთ. ასეთები კი შეიძლება მხოლოდ უახლოესი ადამიანები იყვნენ (მეუღლე, შვილები, მშობლები). როდესაც პირადი სივრცე მესაკუთრის ნებით სხვისთვის მისაწვდომი ხდება, ეს მათ შორის მჭიდრო ემოციურ ურთიერთობას მოწმობს, რის ილუსტრაციასაც შემდეგი გამონათქვამები წარმოადგენს: *გულში ჩაიკრავს; გულს გადაუშლის; სულში იძვრენს; ცხვირი ცხვირზე აქვთ მიდებული; კალთის ქვეშ ჰყავს; ხელისგულზე ატარებს* და მისთ.

ემოციურ კომპონენტს განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მთელ ნათესაობის სემანტიკურ ველში, მიუხედავად იმისა, სემიოტიზებულია იგი ვერბალურად თუ არა. ამ მხრივ ყურადღებას იმსახურებს გამჭვირვალე შინაფორმის სინონიმური მნიშვნელობის სიტყვები **მოყვარე და მოკეთე**, რომლებიც ცოლისა და ქმრის ნათესავებს აღნიშნავენ ერთმანეთის მიმართ. ვფიქრობთ, საინტერესოა ის გარემოება, რომ მათს ფუძეებში დადასტურებული **სიყვარული და სიკეთე (კეთილმოსურნეობა)** – ნებისმიერი ნათესაური ურთიერთობის მახასიათებლები, ექსპლიციტურად სწორედ ქორწინების გზით შექმნილ ნათესავთა აღმნიშვნელებში დასტურდება, როგორც ერთგვარი პირობა და საფუძველი დანათესავებისა.

სივრცით-დროითი პარამეტრებია გადაკვეთილი ისეთი ოპოზიციური წყვილის ცალკეში, როგორიცაა **წინაპარი – შთამომავალი**. ერთსაც და მეორესაც ქართულ ლინგვოკულტურაში დამოუკიდებელი კონცეპტის სტატუსი

აქვს და ისინი, თავიანთი კონცეპტური სტრუქტურებით, სრულად არიან ჩართული მაკროკონცეპტ ნათესავის ნომინაციურ ველში. პირველის აღმნიშვნელებს ბევრად აღემატება მეორის აღმნიშვნელები, რადგან, პირდაპირ ნომინაციათა გვერდით, მრავლად გვხვდება შთამომავლობის ცნების არაპირდაპირი (მნიშვნელობის გადატანის გზით) გასიტყვების მაგალითები, რასაც ნასესხები ლექსიკური ერთეულებიც ემატება. ამ ჯგუფის სახელებზე დასაკვირვებლად საუკეთესო მასალაა წყევლისა და დალოცვის ფორმულები: „შენი **სინსილა** განყდა!“, „თქვენი **ქოქი** ამოაგდო ღმერთმა!“, „ღმერთმა შენც დაგლუპოს და შენი **გასაგისიც!**“, „შენი **ჯიში** გადაშენდა!“, „წყელიმც იყოს შენი **მოდგმა!**“, „თქვენი **თოხუმი** განყდეს!“ (თოხუმი – სპარს. „თესლი“); „შენმა **ნაგარამმა** იხაროს!“, „იხაროს შენმა **მონაგარმა!**“, „ღმერთმა დიდი დღე მოგცეს შენი **ნილობით!**“, „ღმერთმა **დამრჩომი** გაცოცხლოთ / გიცოცხლოთ!“ (უმეტესად გარდაცვლილის შთამომავალთა სადღეგრძელოდ ითქმის ქელებში), „**შვილთა-შვილებს** მოსწრებოდე!“, „თქვენმა **გვარმა** იმრავლოს!“, „შენმა **ჯიმ-ჯილაგმა** იმრავლოს და იხაროს!“ და სხვ. უკანასკნელ დალოცვის ფორმულაში გამოყენებულ კომპოზიტთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ თანამედროვე სალიტერატურო ქართულში მისი კომპონენტები სინონიმური მნიშვნელობით იხმარება, ქეგლშიც ისინი ერთმანეთის განსამარტავად არის გამოყენებული, თუმცა მოხეურ დიალექტში „**ჯიშიანი / უჯიშო**“ მამის მხარის შემფასებლური მსაზღვრელებია, ხოლო **ჯილაგანი / უჯილაგო** დედისა, მამის ხაზით შექმნილ მოდგმას **ჩამომავლობა** ეწოდება, დედის ხაზით შექმნილს კი – **ჩამადევნება** (კობიაშვილი, 1994, გვ. 136). ამგვარი დიფერენციაციის შემთხვევები სხვა დიალექტებშიც დასტურდება, მაგალითად: **დედულები** (ლექჩხ.), **დედულნი, მამულნი, დედიძმანი** (დედის ძმის ოჯახი ან საგვარეულო – თუმ.), რომელთაგან თითოეული დამოუკიდებლად შესაწავლია.

„ნათესავი“, როგორც ცნების სახელი, გრძელი სინონიმური რიგის წევრია, როგორც ჰიპერონიმი, ნათესაობის ტერმინთა მთელ სისტემას გულისხმობს, როგორც მაკროკონცეპტი კი – ყველა სახის ნათესაურ დამოკიდებულებას მოიცავს. აქედან გამომდინარე, მაკროკონცეპტ ნათესავის მეტ-ნაკლებად სრულად დასახასიათებლად საჭიროა გაერთიანდეს ყველა იმ ეთნოგრაფიული აღწერის, ლინგვისტური, ფოლკლორისტული და ეთნოლოგიური კვლევის შედეგები, რომლებიც ქართულ ნათესაურ დამოკიდებულებებსა და მათს ენობრივ-დისკურსულ აღმნიშვნელებს უკავშირდება.

ლიტერატურა:

- აბულაძე, ი. (1973). ძველი ქართული ენის ლექსიკონი (მასალები), თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“.
- გიგინეიშვილი, ბ. (2016). ქართული ენის ისტორიულ-ეტიმოლოგიური ლექსიკონი (ა – მ), თბილისი: საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის გამომცემლობა.
- კობიაშვილი, მ. (1994). ნათესაობის ფორმები და მათი აღმნიშვნელი ტერმინები, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მაცნე (ენისა და ლიტერატურის სერია), 1-4, 136-140, თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“.

- მელიქიძე, მ. (2004). ნათესავის სემანტიკისათვის ძველ ქართულში, ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 31, 95-100, თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ომიაძე, ს. (2013). პირადი სივრცის პროექცია ქართულ ლინგვოკულტურაში, სამეცნიერო ჟურნალი „სემიოტიკა“, XIII, 126-131, თბილისი: გამომცემლობა „უნივერსალი“.
- ორბელიანი, ს.-ს. (1928). ქართული ლექსიკონი (იოსებ ყიფშიძისა და აკაკი შანიძის რედაქციით), ტფილისი: გამომცემლობა „ქართული წიგნი“.
- სარჯველაძე, ზ. (1995). ძველი ქართული ენის ლექსიკონი (მასალები), თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- სარჯველაძე, ზ. (2001). ძველი ქართული ენის სიტყვის კონა, თბილისი: სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- სოსელია, ე. (1978). ნათესაობის ტერმინთა სისტემა ქართულში, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მაცნე (ენისა და ლიტერატურის სერია), 4, 111-123, თბილისი: გამომცემლობა „მეცნიერება“.
- სუხიშვილი, თ. (2010). სომატური სახელები ნათესაობის აღნიშვნის ფუნქციით ძველი ბერძნულისა და ქართულის მიხედვით (სადისერტაციო ნაშრომი). <http://eprints-iliauni.edu.ge/2912/>
- ქეგლი (1950-1964). ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, რვატომეული (არნ. ჩიქობავას საერთო რედაქციით), თბილისი: საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა.
- ჭუმბურიძე, ნ. (2007). კუთვნილებითი ნაცვალსახელები ნათესაობის აღმნიშვნელ ლექსიკაში, საენათმეცნიერო ძიებანი, XXVI, თბილისი.